

Javaslat a

Győri Püspökvár 1730 előtt épült barokk pozitív műemlékorgonája

„[nemzeti érték megnevezése¹]”

települési/tájegységi/ágazati²

értéktárba történő felvételéhez

Dr. Maróti Gábor

Készítette:

Dr. Maróti Gábor..... (név)

..... (aláírás)

Balatonalmádi, 2021. május 15...... (település, dátum)

(P. H.)

¹ Kérjük, adja meg a nemzeti érték pontos megnevezését.

² Kérjük, húzza alá a megfelelőt.

A magyarországi orgonaállomány egyik legrégebbi darabjaként számon tartott, nemzetközi műtárgykatalógusokban is feltüntetett műemlék orgona több szempontból is egyedülálló és különleges. Hazánkban ez az egyetlen olyan barokk pozitív, amelynek játékasztala eredetileg is merőleges a homlokzati sípmezőre (a többi hasonló hangszer „hátszós” vezérlési megoldással készült); valamint a felsőörsi orgonához (1745) hasonlóan a Dóczy-kápolna orgonája is rövid, tört mélyoktávos billentyűzettel rendelkezik (az alsó oktáv „Fisz” és „Gisz” billentyűi közepén megtörve két-két hangot [Fisz= D és Fisz; Gisz= E és Gisz] szólaltatnak meg). Több más érdekessége mellett ennek az orgonának a kottatartó állványán egy 18. századi *Tantum ergo*-himnusz számozott basszussal lejegyzett sorát találhatjuk meg. Ennek az orgonának a Mixtura regisztere ma ebből az időszakból az egyetlen olyan magyarországi sípsor, amely ilyen repetálási pontokkal (g; - c2) és általában kvintrepetálással rendelkezik.

7. Indokolás az értéktárba történő felvétel mellett:

A bemutatott nemzeti érték Győr legrégebbi ma is működő hangszere. A hazai zenetudományi szakirodalom alapján 1730 előtt épült, az osztrák uralkodó, Mária Terézia megrendelésére, kőszegi vagy soproni mesterek kivitelezésével. A Győri Egyházmegye megbízásából a közelmúltban fejeződött be a teljes rekonstrukciója és restaurálása. Jelenleg az orgona szekrényének restaurálása történik, hamarosan elkészül és visszaszállítják Győrbe.

8. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források):

http://hitvallas.hu/#/hir/restauraljak_a_gyori_puspokvar_barokk_pozitiv_muemlekorgonajat

Szigeti K., Régi magyar orgonák - Győr

9. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe:

gyor.egyhazmegye.hu

III. MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja
2. A Htv. 1. § (1) bekezdés m) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek
3. A javaslatban megadott adatok kezelésére, illetve a benyújtott teljes dokumentáció, - ideértve a csatolt dokumentumok, saját készítésű fényképek és filmek felhasználására is - vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat
4. A nem saját készítésű dokumentumok szerepeltetése esetén az adott dokumentum tulajdonosának hozzájáruló nyilatkozata a szabad felhasználásról

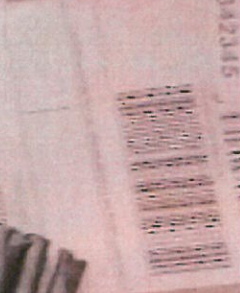

IGW
30.1 126 AUSG. 10-00
E 64 E 57

Lot 305
2015
811 PZ 90

Soproni Orgonaépítő KKT.

Ct. : Szarka György és Szabó András

9400 Sopron, Kis János u. 1.

Tel.: 70/232-4314, 30/261-7663

e-mail: orgona.sopron@gmail.com

A PÜSPÖKVÁR BAROKK ORGONÁJÁNAK VÁROSI ÉRTÉKTÁRBA VALÓ FELVÉTELE

Ajánlás

Cégünk a püspökvári orgonát 2020-ban restaurálta.

A kis orgona történetével bővebben foglalkozik Szigeti Kilián „*Régi magyar orgonák – Győr*” című kötetében (Zeneműkiadó, Budapest 1977 – 20-22 oldal), és Solymosi Ferenc organológus is (Solymosi Ferenc-Czár Attila: „*Magyarország orgonái*” – Magyarország Orgonáiért Alapítvány – Kiskunhalas 2005. 52-53. oldal).

Mária Terézia királynő Krisztina nevű lánya hozományként kapta, többek között, a mosonmagyaróvári királyi birtokot. A főhercegi család azonban Pozsonyban lakott, és leszármazottaik csak később, a Trianoni békediktátum után kényszerültek elhagyni a Felvidéket, ekkor költöztek Mosonmagyaróvárra és hozták magukkal a kis orgonát. Izabella főhercegasszony a pozitívot hamarosan az óvári kórház kápolnájának ajándékozta. Innen a II. világháború után a Hanság Múzeumba, majd 1973-ban jelenlegi helyére a Püspökvár Dóczy-kápolnájába került.

A hangszer eredetileg is házi zenéléshez készült, úgynevezett szalonorgona, és mint ilyen egyedülálló a hazai hangszerállományban.

Az orgonaszekrény behajtható ajtószárnyakkal védett homlokzatának három sípmezejében 19 db. (7-5-7) eredeti ónsíp áll. A kis orgona azon kevés hangszerek közé tartozik, amelyek szerencsésen elkerülték az I. világháborús ónrekvirálást (1918-ban). A sípmezők egyenes záródásúak, a sípok végeit dús faragványok díszítik.

A becsukható ajtószárnyak nemcsak a homlokzati sípokot, hanem az egész játszóberendezést is eltakarják.

A klaviatúra az orgona homlokzati sípok alatti részébe épült be. Az egészhangok sötét gyümölcsfa-svartnis borításúak, a billentyűfrontok félkörösen mart díszítésűek. A félhangbillentyűk világosabb keményfából vannak. A két egyszerű kivitelű (hasáb) billentyűpakni újabb.

A hangszer törtéktávós hangterjedelme rendkívül ritka a mai Magyarországon, jelenlegi ismereteink szerint mindössze három ilyen orgonánk van (a püspökvári hangszer mellett a kópházi és a felsőörsi katolikus templomokban).

A regiszterek kapcsolása a klaviatúra jobb és bal oldalán található két-két vaspálcával történik.

Az orgonának egyszerű nyomómechanikája (Stecher) van. A nyomópálcikák tölgyfából

készültek, hiánytalanok.

Az orgona szelládája, síptökéi, sípállványai és sípakasztói eredetiek. A szelláda korpusza tölgyfából készült. A ragasztott, stiftes vezetésű billentyűszelepek fenyőfából vannak.

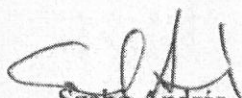
A hangszer sípanyaga eredeti, hiánytalan. Valamennyi ónsíp, beleértve a homlokzati sípokát is, a barokk kor gyakorlatának megfelelően, hanggravágott kivitelben készült. A Copula maior legnagyobb sípjait greffelték. A Mixtura repetálási pontjai, és maga a kvintrepetíció szinte ismeretlen ebből a korból a hazai orgonatájon.

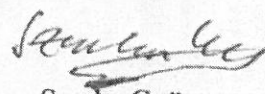
Az időközben elpusztult fűvórendszert (két szijhúzással működtethető ékfűvó) rekonstruáltuk. A restaurálás során az orgona új fűvómotort is kapott.

Az orgona diszpozíciója (a változatok szelládán elfoglalt sorrendjében, a homlokzattól kiindulva):

Principal	2'	C nyitott fasíp, a többi nyitott, cilindrikus ónsíp, D-a° a homlokzatban, b°-tól belül.
Mixtur	2sor	1 1/3'+1' Nyitott, cilindrikus ónsípok. Kvintrepetíció: g ¹ , c ² .
Copula minor	4'	C-gis ¹ fődött, a ¹ -tól nyitott fasípok, a második oktávtól bükkfa elő- és hátlappal.
Copula maior	8'	Végig fődött fasípok, a legnagyobbak greffelve, c ¹ -tól bükkfa elő- és hátlappal.

Sopron, 2021. május 28.

Szabó András
orgonaépítő
Nytsz: 21-0153

Szarka György
orgonaépítő
Nytsz: 21-0154

SOPRON: ORGONAÉPÍTŐ
KKT.

9400 SOPRON KIS J. U. 1
ADÓ S : 22469229-2-08

Tárgy:

Ajánlás Helyi értéktárba

Győri Püspökvár Barokk orgona

Ajánlattevő: Dr. Pődör Lea PhD

Tisztelt Értéktár Bizottság,

A Győri Püspökvár barokk pozitív, előljátszós, 4 regiszteres, tört-rövid mélyoktávós vezérléssel, 1730 előtt épített historikus orgonájának értéktárba történő felvételét támogatom és javaslom további értéktári felterjesztését a megyei értéktárba.

Tisztelettel:

Dr. Pődör Lea

BJHF Egyházzenei Tanszék

Kelt, Győr, 2021. május 28.

Hozzájáruló nyilatkozat

Alulírott Dr. Farkas István hozzájárulok az általam benyújtott javaslatban megadott adatok kezeléséhez, továbbá a benyújtott teljes dokumentáció, a csatolt dokumentumok, saját készítésű fényképek és filmek felhasználásához.

Továbbá nyilatkozom, hogy a nem saját készítésű dokumentumok tekintetében az adott dokumentum tulajdonosa hozzájárult a térítésmentes szabad felhasználáshoz, mely magában foglalja a nyilvánosságra hozatalt a helyi értékek adminisztrációja, archiválása és népszerűsítése érdekében.

Győr, 2021. 02 28

.....
Javaslattevő aláírása